

de øvrige medier. Det leverer fortrinsvis en type medieoplevelser, som de øvrige medier er afskåret fra at give, fordi de ikke kan arbejde i billeder. Til gengæld leverer disse medier så andre ting, som også kan have værdi: en løbende information og debat om det lokale samfunds begivenheder og problemer.

Denne programpolitik kan give vanskeligheder. Fra de lokale politikere begynder der at lyde toner som: TV-Syd mangler nærhed og aktualitet, man har ikke haft fingeren på pulsen.

Seernes dom vil sikkert ikke være nær så hård, for seerne har ikke det samme kære forhold til politik som politikere har. På den anden side interesserer man sig for nyheder - ikke mindst lokale nyheder.

Der har imidlertid heller ikke været så mange der har set TV-Syd, og det har været en afgørende årsag til at det endnu ikke er blevet belyst hvad seerne mener om de enkelte dele af TV-Syd's programpolitik. De lovende seertal til TV-Syd's aftenmagasin om tirsdagen har ændret ved denne situation, så der nu skulle være mulighed for at få et nuanceret billede af seernes stillingtagen til TV-Syd.

Den 11. september 1984 begyndte TV-Syd atter at sende efter sommerferien. Historien fortsætter.

Noter

1. Referat af Radorådsmødet den 30.11.1982, p. 465.
2. Rapport om igangsættelse af Regional-TV-forsøget. Danmarks Radio: 1982-05-09.
3. Der er redegjort udførligt for begrundelsen for dette synspunkt i Carsten Hansen, TV-Syd's seertal, sendetid og popularitet. Arbejdsrapport nr. 22. Aabenraa: Institut for grænseregionsforskning, 1984, ss ff.

Carsten Hansen er ansat på Institut for Grænseregionsforskning, hvor han varetager følgeforskning af TV-Syd.

NÆRRADIO - UDFORSKNING AF ET ALTERNATIV

Af Ole Prehn

Mens det i de fleste lande med borgerligt-demokratisk tilsnit er et hævdvundet princip, at retten til at kommunikere hører under de fundamentale menneskerettigheder, er det først de senere år, at dette princip er blevet gjort gældende i forhold til de elektroniske medier. Organiseringen af disse har hidtil hvilet på økonomisk og politisk betingede vilkår, som har fremmet medie-monopolernes og envejskommunikationens dominans hinsides de demokratiske princippers egalitære visioner.

En række bestræbelser, som de fx finder udtryk i den såkaldte MacBride-rapport (Many Voices - One World), går derfor ud på at realisere dette princip om alle muligheder for at indhente og afgive information - dvs. kommunikere på lige fod og ligeværdigt. I sin bog "Technologies of Freedom" (1983) fremhæver Ithiel de Sola Pool, at den største forhindring i dette projekt er inadækvate mediepolitiske og telekommunikationspolitiske reguleringstiltag, som i bestræbelsen for at forhindre altdominerende monopoldannelser, har gjort en frigørende og demokratiserende brug af de nye medier umulig.

De Sola Pool ligger på denne måde i en vis forstand på linje med de strømninger, som i slutningen af 1960-erne ytrede stor tiltro til de nye elektroniske mediers demokratiserende og politiserende muligheder.

Troen på de nye muligheder havde to udgangspunkter: for det første praktiske tiltag i USA og Canada, hvor henholdsvis initiativgrupper og institutioner forsøgte at skabe alternativer til de eksisterende medier enten som lokale, græsrodsradioer eller som sociale eksperimenter, hvor de mest kendte er det canadiske filminstituts "Challenge for Change". Og for det andet i en europæisk sammenhæng mere teoretiske overvejelser bl.a. med baggrund i Brechts radioteori, hvis diktum jo er, at alle modtagere samtidig kan og bør være afsendere. Mest markant kom disse synspunkter til orde i Hans Magnus Enzensbergers "Byggesæt til en medieteorii" fra 1970, hvori der specielt blev gjort op med venstrefløjens påståede mediepuritanisme ud fra en tro på de elektroniske mediers mobiliserende og politiserende kraft. Inspirationen fra Nordamerika kombineret med det mediepolitiske tidehverv i

Vesteuropa satte derfor public access på 1970-ernes dagsorden, samtidig med at en stigende legitimationskrise som følge af de senkapitalistiske samfunds øgede centralisering og kompleksitet kombineret med et stigende ubehag ved de store, på venstrefløjen hidtil kanoniserede offentligtretslige mediemonopoler gjorde decentraliserings-tiltag opportune. At public access således blev en central problemstilling skyldes derfor de paradoksale sammenfald af interesser for radikale alternativer hos "det nye venstre" og establishmentets legitimationsproblemer. Interessen var således langt fra entydigt noget velfærdsfænomen, som fx hævdedet hos Lewin (1984), hvilket en række af de i 1970-erne igangsatte forsøg så indlysende vidner om (cf. Prehn, 1981).

Internationalt er det endvidere karakteristisk, at mediealternativerne næsten endimensionalt reflekterer den aktuelle mediesituation på et givet sted, således at nærradioerne i USA og England opstod som alternativer til de ekspanderende kommercielle lokalradioer og derfor programpolitisk sigtede mod et indhold, som var præget af information og debat, som helt var udelukket fra main-stream-radioerne, mens man i Vesteuropa samtidig så pirat-radioer, som med netop en main-stream-policy med popmusik, reklamer og DJ-jargon forsøgte sig som alternativer til de finkulturelt orienterede monopoler.

De meget forskelligartede grundlag, som nærradioerne i dag eksisterer på, blev tydeligt belyst på den første internationale nærradiokonferencen, som blev afholdt i Montreal 1983 (cf. Prehn, 1983 og Lewis, 1984). Begrebet nærradio, som på engelsk har betegnelsen community radio, som mere præcist end det danske begreb peger på, at der både kan være tale om geografisk eller interessebetinget grundlag for radiovirksomheden, er derfor et fænomen, som kun kan betragtes i forhold til en specifik samfundsmæssig situation og som en proces, der hele tiden tenderer mod ændringer (Lafrance, 1983).

Men først og fremmest er nærradio et praktisk fænomen, som, hvad enten det er opstået nedefra som et akut behov eller oppefra som centralinitieret forsøg, derfor har hårdt ved samtidig at skulle være objekt for udforskning. Også dette var tydeligt på konferencen i Montreal, og det er tydeligt i Danmark under den gældende forsøgsordning, som jo netop som forsøg inkluderer udforskning og central evaluering.

En social proces, som nærradioforsøgene er udtryk for, stiller derfor en række forskningsmetodiske og -politisk/etiske problemer, som i det følgende skal indkredses for så vidt angår en række helt centrale krydsfelter.

Den mediedarwinistiske injektionsmodel

Lad 100 radioer blomstre op, og lad os så se, hvad der sker. Nogenlunde sådan kan præmisserne for den danske nærradioforsøgsordning karakteriseres. Med henblik på at undersøge, hvordan en permanent nærradio (og -tv) ordning bør struktureres, har man via lovgivningen åbnet mulighed for, at stort set alle typer af nærradio afprøves - ikke i første omgang som udtryk for et konstateret behov hos "brugerne", men hos lovgiverne, som i forlængelse af den tidligere forsøgsordning følte, at der manglede materiale til en egentlig lovgivning.

Uden at have præciseret hensigten yderligere udover at tilkendegive, at de nye radioer skulle supplere mediebilledet og udvide ytringsmulighederne, synes forsøgsordningen derfor primært at sigte mod at undersøge, hvilke typer af radio, der på længere sigt viser sig levedygtige: i hvor høj grad er de i stand til på lokal basis at etablere en rimelig kontinuert drift på et økonomisk tilstrækkeligt grundlag uden mulighed for at anvende reklamer og sponsorvirksomhed. En traditionel følgeforskning omkring en sådan forsøgsordning vil derfor primært interessere sig for, hvilke økonomiske modeller, der viser sig holdbare, hvilke styringsstrukturer der forekommer mest optimale, og hvilken genlyd den enkelte radio i form af aktivitet og lyttertal giver i det pågældende lokalsamfund. Med de ressourcer, der i den danske forsøgsordning er allokeret til denne udforskning af forsøgene - og det det drejer sig om en halvtidsansat forsker og nogle få 100-tusinde kroner til lytterundersøgelser - eksisterer der en oplagt fare for, at den dokumentation, der således materielt er grundlag for at oparbejde, vil føre til en overbetoning af sådanne kvantitative betragtninger over, hvem der er levedygtige: survival of the fittest.

Denne tendens spores allerede hos forskningsobjektet selv - radioerne - som i en bestræbelse på at demonstrere levedygtighed for det første i programlægningen skeler vel meget til lyttertal og for det andet bruger mange kræfter på alle mulige økonomiske løsninger, hvoraf presset for at få mulighed for at reklamere er den

mest iøjnefaldende. Sådan måtte det gå med et forsøg, hvor der ikke fra starten har ligget klare forestillinger om netop finansieringen. Dette kan ikke klandres forsøgene, som er blevet bragt i denne situation, men det må ideelt være følgeforskningens opgave mere nuanceret at analysere forsøgenes samlede udvikling ud fra kvalitative betragtninger, så det ikke alene bliver markedsøkonomiske parametre, der bliver bestemmende for en kommende nærradio-ordning.

Rekonstruktionen af den borgerlige offentlighed

Selvom forsøgsordningen således kan siges i høj grad at lægge op til en sådan alles kamp mod alle om en plads i et kommende system, betyder det ikke, at der ikke også implicit i forsøgsordningen ligger en række kvalitativt betonedede præmisser for, hvad man ønsker eller forestiller sig, nærradioerne vil kunne betyde i det lokale mediebillede.

Et væsentligt element i public access-forestillingerne er konciperet i forhold til en traditionel opfattelse af den borgerlige offentligheds funktion. Dette gælder Enzensbergers forestillinger om en retlinet politisering af de behov, som ligger bag massekulturens succes, og det ligger også bag centralt-politiske forestillinger, som bl.a. udtrykkes i kravet om, at nærradioerne ikke må dubblere Danmarks Radios programmer, hvor der først og fremmest tænkes på lokaliseringen af indholdet og placeringen af indholdet i traditionelle offentligheds former: den politiske og samfundsmæssige debat, eller som kulturminister Lise Østergaard under forsøgslovens 1. behandling udtrykte det:

Forudsætningen for forsøgsvirksomheden er alene den, at man gennem regionale (læs: lokale, O.P.) udsendelser skal supplere kommunikationsmulighederne inden for det lokale område, og at programvirksomheden må omfatte en så alsidig behandling som muligt af lokale emner og problemer. (Folketingstidende, 1981, sp. 6233).

Det citerede indlæg, som langt fra udmærker sig ved et fortroligt forhold til rammerne for en forsøgsordning som den danske, som netop ikke kræver alsidighed, præciserer implicit sit grundlag i en traditionel forståelse af mediernes funktion i den politiske offentlighed.

Denne forståelse fremtræder skærpet i indlægget fra det radikale venstre under behandlingen, hvor Jane Normann bl.a. fremhævede:

... at den sikreste måde at slå et godt projekt i stykker på er ved at lade nogle uprofessionelle lave det (...) det er altså en alvorlig advarsel mod at tro, at man bare populært sagt kan lægge mikrofonen ud til lokalbefolkningen og sige: værsgo at lave radio, og så tro, at det bliver et eksperiment, vi kan få glæde af. (Ibid. sp. 6231, jeg fremhæver, O.P.).

Udgangspunktet i en traditionel borgerlighed offentlighed vil for politikere og andre planlæggere givet føre til skuffelse over en stor del af forsøgene, og i det omfang forsøgene selv er indfanget i en sådan tænkning, vil den hos disse føre til frustration. Skal nærradioen tages alvorligt som muligheden for alternativer, er det indsnævrende at have den professionelle journalistik som målestok. Tværtimod betyder en udvidelse af ytringsfriheden i de elektroniske medier jo, at en af-professionalisering bliver mulig. Det er ikke længere nødvendigt at lade journalistik-uddannede fortolke borgernes behov og problemer og fremstille dem for disse som forbrugere. Ligesom en kvantitativt orienteret markedsanalyse ikke alene kan godtgøre hvad der er succes og fiasko, kan heller ikke en traditionel offentlighedsforståelse yde nærradiobevægelsen retfærdighed, for den handler om meget mere end en udvidelse af de traditionelle massemedier, som de er udviklet de sidste 100 år som en såkaldt 4. statsmagt - men bemærk, netop en magt, som er dybt infiltreret i det politiske parnas' logik.

Sam- og modvirkespiraler: kommunikation, disharmoni og dynamik

Det er vigtigt at have kritiske og professionelle medier og medarbejdere til at følge den samfundsmæssige udvikling - og vi har jo alt for få af sådanne, men nærradioernes opgave er ikke at løse dette problem for den bestående offentlighed. Skal nærradioen være eksemplet på af-massificering af medierne, må dette projekt tages alvorligt, og centrum for projektet ligger derfor hinsides denne problemstilling i sin snævre forstand.

Nærradioen er kun en af mange kanaler og former, hvori kommunikation og information flyder til og mellem individer og grupper i et givet område, og netop

kommunikationsprocesserne i deres mangfoldighed står derfor i centrum også i forbindelse med udforskningen af nærradioerne.

Dette fremhæves i bogen "Samvirkespiralen. Människan i informations- og kommunikationsområdet" (Thunberg et al. 1979), hvor udgangspunktet er en række problemer vedrørende uønsket social ulighed. Det fremhæves i bogen, hvordan mennesket forstået som et målrettet og handlende individ kun opnår identitet og selvtilid gennem interaktion med andre, og kun herigennem opnår ressourcer til at deltage som subjekt i mikro- og makrosociale processer. Økonomiske, uddannelsesmæssige og andre forhold uomtalt, bliver kommunikationen derfor helt central i udviklingen af et samfund hen mod større lighed forstået som lige muligheder.

Kommunikationsprocessen bestemmes i bogen som havende 4 afgørende funktioner: en social (samværs) funktion, en ekspressiv funktion, en informations- og vidensopbyggende funktion og en kontroloffunktion, dvs. muligheden for at handle og påvirke i forhold til omverdenen. Kun i de færreste tilfælde kan en kommunikationsproces siges at opfylde alle funktioner på én gang, og fx de traditionelle massemedier har jo en betydelig slagside til fordel for de abstrakte og ikke-handlingsorienterede funktioner.

I det forfatterne kalder en samvirkespiral, er det imidlertid afgørende, at de 4 funktioner alle indgår som væsentlige elementer, fordi det kun herved bliver muligt for den enkelte at handle socialt og forstå sig selv som handlende.

Omend bogens grundlag er hildet i en rationalistisk menneskeforståelse, påpeger det opstillede paradigme, hvordan fx nærradioen ikke blot kan betragtes som snævert medium, men må ses som led i sociale og kommunikative processer, der kan befordre den enkeltes demokratiske og personlige udfoldelsesmuligheder og på dennes egne præmisser. Konkluderende hedder det derfor:

Accepterer man ræsonnementet om, at samvirkespiralen må udvikles i deltagerens eget sprog, har man samtidig påpeget, hvad målet må være, hvis man i større målestok vil angribe det herskende kommunikationsherredømme. Den ligeværdige kommunikation som skal erstatte kommunikationsherredømmet, må bestå i kommunikationsmangfoldighed. Det egalitære (jämlika) samfund karakteriseres af massevis af samvirkespiraler, udformet i deltagerens eget sprog og ud fra deres egen kultur. (Thunberg et al. 1979: 88).

Skal nærradioen betragtes ikke som noget i sig selv, men som en del af sociale og kommunikative udviklingsprocesser, er hermed også angivet, hvordan en udforskning af nærradioforsøget vil have sine centrale foci i en bred undersøgelse af sådanne processer, som ikke alene kan belyses i snæver relation til den enkelte radios økonomi, indhold og lyttertal.

Forstået som samvirkespiraler vil nærradioen derfor bl.a. udtrykke en kommunikativ "re-privatisering" eller ikke-professionel tilegnelse af et socialt redskab, og feltet for nærradio-aktiviteten vil som noget centralt være karakteriseret af sam- og modvirkespiraler både i sin egen udvikling, i forhold til de eksisterende medier og i forhold til mangfoldigheden af sociale processer. Eller sagt på en anden måde: nærradioen forstået som samvirkespiral betyder, at den er karakteriseret som proces og dynamik. En følgeforskning, som forsøger at gribe denne proces og analysere den (og det er opgaven), står i fare for at stoppe den, hvis ikke netop processualiteten og dermed uforudsigeligheden får en central plads i analysen.

Aktionsforskningen og normativitetsdilemmaet

Det er en velkendt socialvidenskabelig lovmæssighed, at øgede ressourcer alt andet lige i første omgang anvendes af de såkaldte ressourcestærke grupper i samfundet. Det gælder øget information, og det gælder naturligvis også øgede adgangsmuligheder til medierne. At stille sendemuligheder til rådighed for et givet lokalt samfund betyder derfor ikke, at alternativer opstår af sig selv, hverken mht. hvilke befolkningsgrupper, der anvender de nye muligheder eller mht. form og indhold:

Tilstedeværelsen af "frie" radioer udgør uomtvisteligt et institutionelt alternativ relativt til monopolerne, men det betyder ikke samtidig, at der hermed skabes alternative praksisformer.

Denne kendsgerning, her citeret efter Mattelart og Piemme (1980), vidner en lang række forsøg i såvel Vesteuropa, Nordamerika og på det seneste også Østeuropa om (Szekfü, 1984).

Lokalmedier er ikke i sig selv nok til at skabe grundlag for adgang til og deltagelse i medierne for den store del af befolkningen. Faktisk anvendes disse

medier ofte til den traditionelle form for hierarkisk kommunikation...

Således konkluderedes det i forbindelse med en international konference om nærmedier i 1977 (Jouet, 1977: 38).

I en række tilfælde skyldes denne udvikling omklamringen fra den traditionelle journalistik eller aspirationen om en sådan, og i andre det faktum, at forsøgene ikke får lov til eller mulighed for at udvikle sig i sin egenlogik og -rytme som fx de engelske lokal-tv-forsøg i 1970-erne (cf. Prehn, 1981).

Forsøgene med nærmedier er eksperimenter med sociale processer, og forsøgene og den tilknyttede følgeforskning har derfor mere eller mindre bevidst og radikalt karakter af aktionsforskning. Aktionsforskningens primære opgave er at medvirke til, at forskningsobjektet inddrages i udforskningen og den udforskede proces i en sådan grad, at objektet bliver processens subjekt.

En sådan forskningsstrategi indebærer naturligvis en lang række både metodiske, teoretiske og ikke mindst forskningspolitiske/etiske problemer mht. på den ene side forskningens loyalitet med det udforskede og på den anden side samme forsknings videnskabelige integritet.

Disse overordnede problemer skal ikke berøres nærmere i denne sammenhæng, og der henvises derfor til behandlinger heraf hos Haag et al. 1972 og Cremer og Klehm, 1978.

Problemet er klart som nævnt et loyalitetsproblem i den forstand, at forskningsprocessen bliver en del af selve det sociale eksperiment med den hensigt at fremme nogle og hæmme andre udviklingstendenser. Forskningen er på én gang indeholdt i processen og samtidig uden for den og derfor hele tiden på kollisionskurs i forhold til praktikerne (cf. fx M. de Bruin et al. 1982).

Men modsætningerne antager også karakter af et normativitets-dilemma i eksperimenter, hvor målet ikke er præcist defineret - og det er det ikke, når centrum er processen:

Når jeg siger mobilisere, så mener jeg mobilisere (...) at gøre menneskene bevægeligere end de er. Frie som dansere, åndsnærværende som fodboldspillere, overraskende som guerillos

fremhæver Enzensberger i sin medieteorier (Enzensberger 1974 (1970)). Omend projektet for Enzensberger var massernes politisering og mobilisering, vidner metaforerne om en multifunktionel mobilisering og dermed samtidig om en større grad af uforudsigelighed, end Enzensberger selv præciserede. Men samtidig mere præcist end måske tilsigtet peger Enzensbergers metaforer på områderne kunst, selvudfoldelse, kampen, konkurrencen, med- og modspil og det politiske slagsmål. At op-hæve begrebet massemedier til massernes medier er netop at ophæve den borgerlige offentligheds bornerte grænser, at afprofessionalisere og ekskommunikere massernes stedfortrædende repræsentanter i kommunikationshierarkiets herredømmestruktur.

For en aktionsrettet følgeforskning er det centralt at medvirke til en åben og fordomsfri analyse af disse brud, men samtidig at undgå at forfalde til ren eftersnakkende relativisme. At forholde sig til dette dilemma er at opretholde forskningens kritisk-analyserende potentiale.

Et eksempel på dette dilemma er netop public access teorien i sig selv, som i sin mere snævre udgave ligger parallelt med såkaldt erfaringspædagogiske overvejelser, hvor grænseløs loyalitet med det enkelte individ som altings udgangspunkt tendentielt kan føre til autisme og udgrænsning fra omverdenen.

Således nævnes det fx i Auer et al. 1980 (pp. 168-69):

De fleste informationer i fjernsynet stammer fra en verden, som man ikke selv erfarer og derfor ikke kan relatere til sig selv. Herved forhindres kommunikation. Gennem videoarbejde kan den direkte kommunikation, som på mange områder bliver mere og mere begrænset, fremmes og realiseres. Kommunikationen bliver vigtigere end mediet.

Nærmedier, public access etc. kan naturligvis udvikle sig til en ufrugtbar, eskapistisk lokal-autisme, som ikke ligger langt fra massemediernes psyko-sociale funktioner.

En aktionsforskning på et kvalitativt grundlag må derfor samtidig analysere de dybereliggende bevæggrunde og funktioner for at kunne danne sig et billede af nye kommunikationsmuligheders og -strukturers betydning.

Aktionsforskningens dilemma er derfor på den ene side loyalt at skulle analysere sit genstandsområde, men på den anden side ikke i misforstået loyalitet at opgive sit kritiske potentiale som politisk aktionsforskning. Den konfliktmodel, som nærradioforsøgene udspiller sig inden for, bliver derfor også forskningens konflikt.

En proaktiv, policyorienteret følgeforskning

De problemstillinger og krav i forbindelse med følgeforskning omkring nærradioforsøgene og tilsvarende eksperimenter af lokalgeografisk eller på anden måde begrænset tilsnit kan naturligvis ikke alle tages op - og slet ikke tilfredsstillende - af en central følgeforskning som den danske. En egentlig følgeforskning forstået som aktionsforskning må være decentral og tæt knyttet til det enkelte eksperiment.

Dette betyder naturligvis ikke, at den centrale forskning skal opgive at forfølge de centrale problemstillinger, som ovenfor er berørt.

Som det fremgår i den foregående artikel, hvori bringes en række resultater og overvejelser i forbindelse med de første centrale undersøgelser af nærradioforsøgene, kan man allerede i dag se tydelige tendenser i udviklingen af forskellige radiotyper med forskelligt gennemslag målt på lyttertal. Samtidig kan man se tegn på selvstændige genreudviklinger, som blander forskellige hidtil adskilte radioprogramtyper, og endelig ses mere eller mindre tiltalende og overbevisende fantasifuldheder i forbindelse med stationernes uforskyldte økonomiske problemer. Og sidst men ikke mindst: forsøgsordningen har vist en overordentlig stor bredde socialt og på anden vis i stationernes rekrutteringsgrundlag.

Der er derfor al grund til at tro, at de danske nærradioforsøg vil kunne bibringe dels konkrete erfaringer omkring en lokal stations drift og funktionsmåde og mere generelt omkring public access og selvforvaltning.

Når dette er sagt må det imidlertid atter fremhæves, at omend det forsøgsmæssige materiale således er tilstede, kniber det med at kunne analysere og dokumentere udviklingen, fordi forsøgsordningens finansielle og på anden måde ressourcemæssige grundlag ikke sikrer tilstrækkelig følgeforskning.

Den centrale følgeforskning er derfor tvunget til dels at koncentrere sine kræfter på enkeltområder og på mere generelle iagttagelser vedrørende økonomi, strukturer, indhold og lyttergrundlag.

De ovenfor anførte krav til følgeforskningen bør holdes for øje i analysen af forsøgenes udvikling.

Forsøgsordningen og dermed den centrale følgeforskning sigter mod at tilvejebringe og artikulere et erfaringsgrundlag for en permanent lovgivning. Følgeforskningen er derfor som nævnt i dobbelt forstand aktionsforskning: dels i forhold til forsøgenes udvikling i løbet af forsøgsordningen og dels i forhold til de politiske beslutningsprocesser.

Følgeforskningens opgave (og lokalradio- og -tvudvalgets for den sag skyld) med at pege på permanente modeller vil ikke blive nogen simpel opgave. Dels er der tale om meget forskelligartede forsøg både hvad angår hensigt og struktur, som man ikke blot kan vælge imellem, men eventuelt må sikre forsat eksistens i mere eller mindre modificeret form, og dels vil en række problemer specielt omkring de finansielle spørgsmål ikke kunne belyses direkte ud fra forsøgene, som økonomisk i øjeblikket helt i modstrid med dansk tradition mest ligner ordningen i USA, hvor det er forbudt at reklamere, og hvor man derfor er henvist til frivillige bidrag, hvilket er i overensstemmelse med den der herskende tradition omend ikke ukompliceret (ca. 25% af arbejdstiden går med at skaffe penge), mens dette ikke er tilfældet i Danmark.

To lette løsninger byder sig til: at frigive reklamer og dermed skabe grobund for det, nærradioerne i USA er et alternativ til, eller en mere eller mindre restriktiv ordning med udgangspunkt i de lokale politiske cirkler eller som i Sverige centreret omkring eksisterende foreningsdannelser med penge i ryggen.

Det er for tidligt på grundlag af forsøgenes udvikling og erfaringer at sige noget præcist om en kommende ordning, men det må i forlængelse af ovenstående problemstillinger være værd at præcisere det vigtige i, at følgeforskningen ikke forfalder til lette løsninger, men tværtimod stiller spørgsmålstejn, hvor der er behov for og rimelighed i det.

Hvis følgeforskningen skal gribe processen uden at stoppe den, dvs. tematisere forsøgenes erfaringer i en retning, så en permanent ordning fremmer og ikke hæmmer en fortsat dynamik, må følgeforskningen forstå sig ikke blot som aktionsforskning, men også som en slags proaktiv vurdering af eksperimenternes forløb og muligheder.

I den i indledningen omtalte bog af Ithiel de Sola Pool, konstateres det (lidt forkortet), at de nye teknologier i sig selv rummer muligheden for frigørelse, og kun forkerte politiske beslutninger vil kunne forhindre en sådan (Pool, 1983: 231).

Sola Pool ser i sin analyse af kommunikationsteknologierne storsindet bort fra en række sociale parametre, som gør en sådan frigørende eller i hvert fald fri udnyttelse af medierne mindre indlysende i fald de kastes på det almindelige økonomiske marked, men korrekt er det, at nye medier kræver nye politikker. Udgangspunktet for en ny politik for de elektroniske nærmedier er erfaringerne fra forsøgene forstået som sociale og kommunikative processer. Hensigten med nærmedierne må være at nå så langt som muligt i retningen af at realisere den materielle ytringsmulighed for så mange som muligt på deres egne vilkår, og forsøgsordningens erfaringer vil derfor ikke blot pege på snævert styringspolitiske tiltag i forbindelse med en permanent lovgivning, men i lige så høj grad på eksterne problemer i forbindelse med de privatkapitalistiske mediers rolle i forhold til nærmedierne, de uddannelsespolitiske perspektiver i forbindelse med en radikal udvidelse af ytringsmulighederne, den offentlige forvaltningspraksis stillet over for ikke blot professionelle men også uprofessionelle mediearbejdere etc.

Som centrum for sociale processer i lokalsamfundet rækker nærradioerne derfor langt omkring, og det er derfor vigtigt at gentage den gamle læresætning både for forsøgene og den forskning, som følger dem, at centrum for lokalforsøgene ligger uden for forsøgene selv.

Referencer

- Auer, Sepp et al.: Arbeiter machen Fernsehen. Graz 1980.
- de Bruin, Marjan et al.: Media participation: a possible perspective for community broadcasting. Amsterdam 1982 (stencil).
- Cremer, Christa & W.R. Klehm: Aktionsforschung. Weinheim/Basel 1978.
- Enzensberger, Hans Magnus: Byggesæt til en medieteorie. In: Thygesen (ed.) Folkets Røst. Kbh. 1974.
- Haag, Fritz et al.: Aktionsforschung. München 1972.
- Jouet, Josiane: Community Media and Development: problems of Adaption. Paris 1977.
- Lafrance, Jean-Paul: Community Oriented Broadcasting Throughout the World. A Preliminary Appraisal. Montreal 1983.
- Lewis, Peter: Community Radio: The Montreal Conference and After. In: Media, Culture and Society, 1984, 6.
- Mattelart, Armand & J-M. Piemme: New Means of Communication: new questions for the left. In: Media, Culture and Society, 1980, 2.
- Pool, Ithiel de Sola: Technologies of Freedom. Cambridge/Ma & London 1983.
- Prehn, Ole: Lokal-tv. 1970ernes erfaringer i England og Danmark. Aalborg 1981.
- Prehn, Ole: The World Conference of Community Oriented Broadcasters. Rejserapport. Småskrifter om lokalradio og -fjernsyn. 2. Aalborg 1983.
- Szekfü, András: The First Experiment in Community Cable TV in a Socialist Country. Budapest 1984.
- Thunberg, Anne-Marie et al.: Samverkanspiralen. Stockholm 1979.

Ole Prehn er seniorstipendiat ved Aalborg Universitetscenter.